

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ

11. Protokol ile yeniden düzenlenen metin

20 Mart 1950'de Roma'da imzalanan Sözleşme, 3 Eylül 1952'de yürürlüğe girdi. Türkiye, Sözleşmeyi 18 Mayıs 1954'de onayladı. (R.G. 19 Mart 1954-8662)

Sözleşme metni, 21 Eylül 1970'de yürürlüğe giren 3 no'lu Protokol'un 20 Aralık 1971'de yürürlüğe giren 5 no'lu Protokol'un ve 1 Ocak 1990'da yürürlüğe giren 8 no'lu Protokol'un düzenlemelerine uygun olarak değiştirilmişti ve ayrıca, yürürlüğe girdiği 21 Eylül 1970'ten bu yana 5. maddesinin 3. fıkrasına uygun olarak Sözleşme'nin bir parçası olan 2 no'lu Protokol'un metnini içermekteydi. Protokolların getirdiği bütün bu değişikliklerin veya eklemelerin yerini, yürürlüğe girdiği tarih olan 1 Kasım 1998'den itibaren 11 no'lu Protokol aldı. Bu tarihten itibaren, 1 Ekim 1994'te yürürlüğe giren 9 no'lu Protokol yürürlükten kaldırıldı.

İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi)

11. Protokol ile değiştirilen ve yeniden düzenlenen sözleşme metni (yürürlüğe giriş tarihi 1 Kasım 1998)

İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME Roma, 4.XI.1950

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından 10 Aralık 1948'de ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ni,

Bu Bildiri'nin, metninde açıklanan hakların her yerde ve etkin olarak tanınmasını ve uygulanmasını sağlamayı hedef aldığını,

Avrupa Konseyi'nin amacının, üyeleri arasında daha sıkı bir birlik kurmak olduğunu ve insan hakları ile temel özgürlüklerinin korunması ve geliştirilmesinin bu amaca ulaşma yollarından birini oluşturduğunu göz önüne alarak,

Dünyada barış ve adaletin asıl temelini oluşturan ve sağlanıp korunabilmesi, her şeyden önce, bir yandan da insan hakları konusunda ortak bir anlayış ve ortaklığa saygı esasına bağlı olan bu temel özgürlüklere derin inançlarını bir daha tekrarlayarak,

Aynı inancı taşıyan ve siyasal gelenekler, idealler, özgürlüklere saygı ve hukukun üstünlüğü konularında ortak bir mirası paylaşan Avrupa devletlerinin hükümetleri sıfatıyla, Evrensel Bildiri'de yer alan bazı hakların ortak güvenceye bağlanmasını sağlama yolunda ilk adımları atmayı kararlaştırarak;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

İnsan Haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, kendi yetki alanları içinde bulunan herkese bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlükleri tanırlar.

BÖLÜM I Haklar ve Özgürlükler

Madde 2 Yaşama hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasanın koruması altındadır. Yasanın ölüm cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın yerine getirilmesi dışında hiç kimse kasten öldürülemez.
2. Öldürme, aşağıdaki durumlardan birinde kuvvete başvurma keskin zorunluluk haline gelmesi sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlali suretiyle yapılmış sayılmaz:
 - a) Bir kimsenin yasadışı şiddete karşı korunması için;
 - b) Usulüne uygun olarak yakalamak için veya usulüne uygun olarak tutuklu bulunan bir kişinin kaçmasını önlemek için;
 - c) Ayaklanma veya isyanın, yasaya uygun olarak bastırılması için.

Madde 3 İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya işlemlere tabi tutulamaz.

Madde 4 Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1. Hiç kimse köle ve kul halinde tutulamaz.
2. Hiç kimse zorla çalıştırılmaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.
3. Aşağıdaki haller bu maddede sözü geçen "zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma"dan sayılmazlar:
 - a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullar altında tutuklu bulunan kimseden tutukluluğu veya şartlı salıverilmesi süresince olağan olarak yapılması istenen çalışma;
 - b) Askeri nitelikte bir hizmet veya inançları gereğince askerlik görevini yapmaktan kaçınan kimselerin durumunu meşru sayan ülkelerde bu inanca sahip kimselere zorunlu askerlik yerine gördürülecek başka bir hizmet;
 - c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz ve afet hallerinde istenecek her hizmet;
 - d) Normal yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5 Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkesin kişi özgürlüğüne ve güvenliğine hakkı vardır. Aşağıda belirtilen haller ve yasada

belirlenen yollar dışında hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

a) Kişinin yetkili mahkeme tarafından mahkum edilmesi üzerine usulüne uygun olarak hapsedilmesi;

b) Bir mahkeme tarafından, yasaya uygun olarak, verilen bir karara riayetsizlikten dolayı veya yasanın koyduğu bir yükümlülüğün yerine getirilmesini sağlamak için usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

c) Bir suç işlediği hakkında geçerli şüphe bulunan veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olmak zorunluluğu inancını doğuran makul nedenlerin bulunması dolayısıyla, bir kimsenin yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulu durumda bulundurulması;

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulu durumda bulundurulması veya kendisinin yetkili merci önüne çıkarılması için usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

e) Bulaşıcı hastalık yayabilecek bir kimsenin, bir akıl hastasının, bir alkoliğin, uyuşturucu madde bağımlısı bir kişinin veya bir serserinin usulüne uygun olarak tutulu durumda bulundurulması;

f) Bir kişinin usulüne aykırı surette ülkeye girmekten alı konmasını veya kendisi hakkında sınır dışı etme ya da geriverme işleminin yürütülmekte olması nedeniyle usulüne uygun olarak yakalanması veya tutulu durumda bulundurulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalama nedenleri ve kendisine yöneltilen her türlü suçlama en kısa zamanda ve anladığı bir dille bildirilir.

3. Bu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullara uyarınca yakalanan veya tutulu durumda bulunan herkes hemen bir yargıç veya adli görev yapmaya yasayla yetkili kılınmış diğer bir görevli önüne çıkarılır; kendisinin makul bir süre içinde yargılanmaya veya adli kovuşturma sırasında serbest bırakılmaya hakkı vardır. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminata bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutuklu durumda bulunma nedeniyle özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, özgürlük kısıtlamasının yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar vermesi ve yasaya aykırı görülmesi halinde kendisini serbest bırakması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı olarak yapılmış bir yakalama veya tutulu kalma işleminin mağduru olan herkesin tazminat istemeye hakkı vardır.

Madde 6

Adil yargılanma hakkı

1. Herkes, gerek medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili nizalar, gerek cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamalar konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından davasının makul bir süre içinde, hakkaniyete uygun ve açık olarak görülmesini istemek hakkına sahiptir. Hüküm açık oturumda verilir; ancak, demokratik bir toplumda genel ahlak, kamu düzeni ve ulusal güvenlik yararına, küçüklerin korunması veya davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde, veya davanın açık oturumda görülmesinin adaletin selametine zarar verebileceği bazı özel durumlarda, mahkemenin zorunlu göreceği ölçüde, duruşmalar dava süresince tamamen veya kısmen basına ve dinleyicilere kapalı olarak sürdürülebilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır.

3. Her sanık en azından aşağıdaki haklara sahiptir:

a) Kendisine yöneltilen suçlamanın niteliği ve nedeninden en kısa zamanda, anladığı bir dille ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zamana ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendi kendini savunmak veya kendi seçeceği bir savunmacının yardımından yararlanmak ve eğer savunmacı tutmak için mali olanaklardan yoksun bulunuyor ve adaletin selameti gerektiriyorsa, mahkemece görevlendirilecek bir avukatın para ödemeksizin yardımından yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarının sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında çağırılmasının ve dinlenmesinin sağlanmasını istemek;

e) Duruşmada kullanılan dili anlama dışı veya konuşma dışı takdirde bir tercümanın yardımından para ödemeksizin yararlanmak.

Madde 7 **Cezaların yasallığı**

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal ve uluslararası hukuka göre bir suç sayılmayan bir fiil veya ihmalden dolayı mahkum edilemez. Yine hiç kimseye, suçun işlendiği sırada uygulanabilecek olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.
2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir fiil veya ihmaliyle suçlanan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8 **Özel hayatın ve aile hayatının korunması**

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve haberleşmesine saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.
2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu otoritesinin müdahalesi, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, ülkenin ekonomik refahı, dirlik ve düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu olan ölçüde ve yasayla öngörülmüş olmak koşuluyla söz konusu olabilir.

Madde 9 **Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü**

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, açıkça veya özel tarzda ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.
2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, ancak kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlığın veya ahlakın, ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için demokratik bir toplumda zorunlu tedbirlerle ve yasayla sınırlanabilir.

Madde 10 **İfade özgürlüğü**

1. Herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğü ile kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir almak ve vermek özgürlüğünü de içerir. Bu madde, devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini izin rejimine bağlı tutmalarına engel değildir.
2. Kullanılması görev ve sorumluluk yükleyen bu özgürlükler, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, veya yargı gücünün otorite ve tarafsızlığının sağlanması için yasayla öngörülen bazı biçim koşullarına, sınırlamalara ve yaptırımlara bağlanabilir.

Madde 11
Dernek kurma ve toplantı özgürlüğü

1. Herkes asayişini bozmayan toplantılar yapmak, demek kurmak, ayrıca çıkarlarını korumak için başkalarıyla birlikte sendikalar kurmak ve sendikalara katılmak haklarına sahiptir.
2. Bu hakların kullanılması, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler niteliğinde olarak, ulusal güvenliğin, kamu emniyetinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amaçlarıyla ve ancak yasayla sınırlanabilir. Bu madde, bu hakların kullanılmasında silahlı kuvvetler, kolluk mensupları veya devletin idare mekanizmasında görevli olanlar hakkında meşru sınırlamalar konmasına engel değildir.

Madde 12
Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen erkek ve kadın, bu hakkın kullanılmasını düzenleyen ulusal yasalar uyarınca evlenmek ve aile kurmak hakkına sahiptir.

Madde 13
Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, ihlal fiili resmi görev yapan kişiler tarafından bu sıfatlarına dayanılarak yapılmış da olsa, ulusal bir makama etkili bir başvuru yapabilme hakkına sahiptir.

Madde 14
Ayrımcılık yasağı

Bu Sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer kanaatler, ulusal veya sosyal köken, ulusal bir azınlığa mensupluk, servet, doğum veya herhangi başka bir durum bakımından hiçbir ayrımcılık yapılmadan sağlanır.

Madde 15
Olağanüstü hallerde askıya alma

1. Savaş veya ulusun varlığını tehdit eden başka bir genel tehlike halinde her Yüksek Sözleşmeci Taraf, ancak durumun gerektirdiği ölçüde ve uluslararası hukuktan doğan başka yükümlülüklerle ters düşmemek koşuluyla bu Sözleşmede öngörülen yükümlülüklerle aykırı tedbirler alabilir.
2. Yukarıdaki hüküm, meşru savaş fiilleri sonucunda meydana gelen ölüm hali dışında, 2. madde ile 3. ve 4. maddeler (fıkra 1) ve 7. maddeyi hiçbir suretle ihlale mezun kılmaz.
3. Bu maddeye göre aykırı tedbirler alma hakkını kullanan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, alınan

tedbirler ve bunları gerektiren nedenler hakkında Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tam bilgi verir. Bu Yüksek Sözleşmeciler Taraf, sözü geçen tedbirlerin yürürlükten kalktığı tarihi de Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir.

Madde 16
Yabancıların siyasal etkinliklerinin kısıtlanması

10, 11 ve 14. maddelerin hiçbir hükmü, Yüksek Sözleşmeciler Tarafların yabancıların siyasal etkinliklerini sınırlamalarına engel sayılmaz.

Madde 17
Hakların kötüye kullanımının yasaklanması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbirisi, bir devlete, topluluğa veya kişiye, Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine veya burada öngörüldüğünden daha geniş ölçüde sınırlamalara uğratılmasına yönelik bir etkinliğe girişme ya da eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.

Madde 18
Hakların kısıtlanmasının sınırları

Bu Sözleşmenin hükümleri gereğince, sözü edilen hak ve özgürlüklere getirilen sınırlamalar ancak öngörülen amaçlar için uygulanabilir.

BÖLÜM II

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

Madde 19
Mahkeme'nin kuruluşu

Bu Sözleşme ve protokollarına, Yüksek Sözleşmeciler Taraflarca kabul edilen yükümlülüklerle uyulmasını sağlamak için; aşağıda "Mahkeme" olarak anılacak bir Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulur. Mahkeme devamlı görev yapar.

Madde 20
Yargıç sayısı

Mahkeme, Yüksek Sözleşmeciler Taraflar sayısına eşit sayıda yargıçtan oluşur.

Madde 21

Görev için aranan koşullar

1. Yargıçlar üstün ahlaki vasıflara ve yüksek bir hukuki göreve atanmak için gerekli niteliklere sahip veya ehliyetleriyle tanınmış hukukçu olmalıdırlar.
2. Yargıçlar Mahkemeye kendi adlarına katılırlar.
3. Görev süreleri içerisinde, yargıçlar bağımsızlıkları, tarafsızlıkları ve daimi görevin gerekleri ile bağdaşmayan herhangi bir görev üstlenemezler; bu fıkranın uygulanmasından doğan sorunlar Mahkeme tarafından karara bağlanır.

Madde 22

Yargıçların seçimi

1. Yargıçlar, her Yüksek Sözleşmeci Taraf için, o Yüksek Sözleşmeci Taraf tarafından gösterilen ve üç aday içeren bir liste üzerinden Parlamenterler Meclisi tarafından oy çokluğu ile seçilirler.
2. Yeni Yüksek Sözleşmeci Tarafların bu Sözleşme'ye katılmaları halinde Mahkeme'yi tamamlamak ve boşalan üyelikleri doldurmak için aynı usul izlenir.

Madde 23

Görev süreleri

1. Yargıçlar altı yıl için seçilirler. Tekrar seçilmeleri mümkündür. Bununla beraber ilk seçilen yargıçlardan yarısının görev süresi üç yıl sonunda sona erecektir.
2. İlk üç yıllık sürenin sonunda görevleri sona erecek olan üyeler, ilk seçimlerin yapılmasından hemen sonra, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri tarafından kura çekmek suretiyle saptanır.
3. Yargıçların imkan ölçüsünde yarısının her üç yılda bir yenilenmesini sağlamak için, Parlamenterler Meclisi bir sonraki seçime geçmeden önce seçilecek yargıçlardan bir veya birkaçının görev süresinin veya sürelerinin üç yıldan az veya dokuz yıldan çok olmamak şartı ile, altı yıl dışında bir süre olmasına karar verebilir.
4. Birden fazla üyenin görev süresinin söz konusu olduğu durumlarda ve Parlamenterler Meclisi'nin yukarıdaki fıkrayı uygulaması halinde, görev sürelerinin üyelere dağılımı, Genel Sekreter'in, seçimden hemen sonra yapacağı kura sonucu belirlenir.
5. Görev süresi bitmemiş bir yargıcın yerine seçilen yargıç, sefelinin görev süresini tamamlar.
6. Yargıçların görev süreleri 70 yaşında sona erer.
7. Yargıçlar, yerlerine başkası seçilinceye kadar görev yaparlar. Yerlerine başkası seçildikten sonra da kendilerine havale edilmiş olan davalara bakmaya devam ederler.

Madde 24

Görevden alınma

Bir yargıç ancak, artık gerekli koşulları taşıma dışına ilişkin diğer yargıçların üçte iki çoğunluk ile alacakları kararla görevden alınabilir.

Madde 25
Yazı İşleri ve Hukukçular

Mahkeme'de, görev ve kuruluşu Mahkeme içtüzüğünde belirlenen bir Yazı İşleri bulunur. Mahkeme'ye yazı işlerinde görevli hukukçular yardım eder.

Madde 26
Mahkeme'nin genel kurul halinde toplanması

Genel Kurul halinde toplanan Mahkeme,

- a) Üç yıllık bir süre için Başkanını ve bir veya iki Başkan Yardımcısını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;
- b) belirli süreler için Daireler kurar;
- c) Mahkeme, Dairelerinin başkanlarını seçer, bunların tekrar seçilmeleri mümkündür;
- d) Mahkeme içtüzüğünü kabul eder;
- e) Yazı İşleri Müdürü ve bir veya birden fazla Müdür Yardımcısı seçer.

Madde 27
Komite, Daireler ve Büyük Daire

1. Mahkeme, önüne gelen başvuruları incelemek üzere üç yargıçlı Komiteler, yedi yargıçlı Daireler ve onyediyargıçlı bir Büyük Daire şeklinde toplanır. Mahkemenin Daireleri belirli bir süre için Komiteleri oluşturur.
2. Başvuruya konu olan Taraf Devlet adına seçilmiş yargıç Daire ve Büyük Dairede vazifeten yer alır; bu yargıcın yokluğunda veya katılması mümkün olmayan durumlarda, anılan Devletin belirleyeceği bir kişi yargıç sıfatıyla Daire ve Büyük Dairede yer alır.
3. Büyük Daire ayrıca Mahkeme Başkanı, Başkan Yardımcıları, Daire Başkanları ve Mahkeme içtüzüğüne göre seçilecek diğer yargıçlardan oluşur. 43. madde uyarınca Büyük Daireye sevk edilen başvuruların incelenmesi sırasında, Daire Başkanı ve başvuruda konu edilen Devletin yargıç dışında, bu kararı veren Daire yargıçları Büyük Dairede yer alamazlar.

Madde 28
Komitelerin kabul edilemezlik kararları

Bir Komite, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvurunun, daha fazla incelemeyi gerektirmediği hallerde, oybirliği ile kabul edilemezliğine veya kayıttan düşürülmesine karar verebilir. Bu karar kesindir.

Madde 29
Dairelerin kabul edilebilirlik ve esasa ilişkin kararları

1. 28. madde çerçevesinde karar verilmediği takdirde, bir Daire, 34. madde uyarınca yapılan kişisel başvuruların kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.
2. Bir Daire, 33. madde uyarınca yapılan devlet başvurularının kabul edilebilirliği ve esası hakkında karar verir.

3. Mahkeme'nin istisnai hallerde, aksine kararları hariç, kabul edilebilirlik konusundaki kararları ayrı olarak alınır.

Madde 30 **Yargılanmanın Büyük Daireye gönderilmesi**

Daire önünde görülen dava, işbu Sözleşmenin ve protokollarının yorumu konusunda ciddi sorunlar doğuruyorsa ya da sorunun çözümü Mahkeme tarafından önceden verilmiş bir karar ile çelişkili olacak ise, Daire, hüküm vermediği süre içerisinde, taraflar itiraz etmedikçe, yargı yetkisinden Büyük Daire lehine vazgeçebilir.

Madde 31 **Büyük Dairenin yetkileri**

Büyük Daire,

1. Daireler tarafından 30. madde uyarınca kendisine gönderilen veya 43. madde uyarınca önüne gelen, 33. veya 34. maddeler uyarınca yapılan başvuruları ve,
2. 47. maddede öngörülen görüş bildirme taleplerini inceler.

Madde 32 **Mahkeme'nin yargı yetkisi**

1. Mahkeme'nin yargı yetkisi, 33., 34. ve 37. maddeler uyarınca kendisine intikal eden, işbu Sözleşmenin ve protokollarının yorumu ve uygulanmasına ilişkin tüm konuları kapsar.
2. Mahkeme'nin yargı yetkisinin olup olma dışı hakkında ihtilaf durumunda, karar Mahkemeye aittir.

Madde 33 **Devlet başvuruları**

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf işbu Sözleşme ve protokolları hükümlerine vaki ve kendisinin diğer Yüksek Sözleşmeci Tarafa isnat edilebileceğine kanaat getirdiği herhangi bir ihlalden dolayı Mahkeme'ye başvurabilir.

Madde 34 **Kişisel başvurular**

İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanınan hakların Yüksek Sözleşmeci Taraflardan biri tarafından ihlalden zarar gördüğü iddiasında bulunan her gerçek kişi, hükümet dışı her kuruluş veya kişi grupları Mahkeme'ye başvurabilir. Yüksek Sözleşmeci Taraflar bu hakkın etkin bir şekilde kullanılmasına hiçbir suretle engel olmamayı taahhüt ederler.

Madde 35
Kabul edilebilirlik koşulları

1. Uluslararası Hukukun genel olarak kabul edilen prensiplerine göre, ancak iç hukuk yollarının tüketilmesinden sonra ve kesin karardan itibaren altı aylık süre içinde Mahkeme'ye başvurulabilir.
2. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu aşağıdaki hallerde kabul etmez:
 - a) Başvuru imzasız ise veya;
 - b) Başvuru Mahkeme tarafından daha önce incelenmiş veya uluslararası diğer bir soruşturma veya çözüm merciine sunulmuş başka bir başvurunun konusuyla esas itibarıyla aynı ise ve yeni olaylar içermiyorsa.
3. Mahkeme, 34. madde uyarınca sunulan herhangi bir kişisel başvuruyu işbu Sözleşme ve Protokolları hükümleri dışında kalmış, açıkça dayanaktan yoksun veya başvuru hakkının suistimali mahiyetinde telakki ettiği takdirde, kabul edilemez bulur.
4. Mahkeme işbu maddeye göre kabul edilemez bulduğu her başvuruyu reddeder. Yargılamanın her aşamasında bu karar verilebilir.

Madde 36
Üçüncü tarafın müdahalesi

1. Daire ve Büyük Daire önündeki tüm davalarda, vatandaşlarından birinin başvuran taraf olması halinde, Yüksek Sözleşmeci Tarafın yazılı görüş sunma ve duruşmalarda bulunma hakkı vardır.
2. Mahkeme Başkanı, adaletin doğru sağlanabilmesi amacıyla, yargılamada taraf olmayan herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafı yazılı görüş sunma veya duruşmalarda taraf olmaya davet edebilir.

Madde 37
Başvurunun kayıttan düşmesi

1. Yargılamanın herhangi bir aşamasında, Mahkeme, aşağıdaki sonuçlara varılması halinde başvurunun kayıttan düşürülmesine karar verebilir.
 - a) Başvuru sahibi başvurusunu takip etme niyetinde değilse; veya;
 - b) Sorun çözümlenmişse veya;
 - c) Başka herhangi bir nedenden ötürü, başvurunun incelenmesine devam edilmesi hususunda artık haklı bir gerekçe görmezse.Ancak işbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan insan haklarına riayet gerektiriyorsa, Mahkeme başvurunun incelenmesine devam eder.
2. Mahkeme koşulların haklı kıldığı kanısına varırsa, bir başvurunun eski haline döndürülmesini kararlaştırabilir.

Madde 38
Davanın incelenmesi ve dostane çözüm süreci

1. Mahkeme, kendisine gelen başvuruyu kabul edilebilir bulduğu takdirde,

a) Olayları saptamak amacıyla, tarafların temsilcileriyle birlikte başvuruyu incelemeye devam eder ve gerekirse, ilgili Devletlerin, etkinliği için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapacaktır;

b) İşbu Sözleşme ve Protokollarında tanımlanan şekliyle İnsan Haklarına saygı esasından hareketle, davanın dostane bir çözüm ile sonuçlandırılması için ilgili taraflara hizmet sunmaya hazır olacaktır.

2. "1 .b" hükümlerine göre yürütölen süreç gizlidir.

Madde 39 **Dostane çözüme varılması**

Dostane çözüme varılırsa, Mahkeme olaylarla ve varılan çözümlerle sınırlı kısa açıklamayı içeren bir karar vererek başvuruyu kayıttan düşürür.

Madde 40 **Duruşmaların kamuya açık olması ve belgelere ulaşabilme**

1. Mahkeme istisnai durumlarda aksini kararlaştırmadıkça, duruşmalar kamuya açıktır.
2. Mahkeme Başkanı aksine karar vermedikçe, Yazı İşleri Müdürüne emanet edilen belgeler kamuya açıktır.

Madde 41 **Hakkaniyete uygun tatmin**

Mahkeme işbu Sözleşme ve protokollarının ihlal edildiğine karar verirse ve ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafın iç hukuku bu ihlali ancak kısmen telafi edebiliyorsa, Mahkeme, gerektiği takdirde, hakkaniyete uygun bir surette, zarar gören tarafın tatminine hükmeder.

Madde 42 **Dairelerin kararları**

Dairelerin kararları, 44. maddenin 2. fıkrası hükümleri uyarınca kesinleşir.

Madde 43 **Büyük Daireye gönderme**

1. Bir Daire kararının verildiği tarihten itibaren üç ay içerisinde, dava taraflarından her biri, istisnai durumlarda, davanın Büyük Daireye gönderilmesini isteyebilir.
2. Büyük Daire bünyesinde beş yargıçtan oluşan bir kurul, dava Sözleşme ve protokollarının yorumuna ya da uygulanmasına ilişkin ciddi bir sorun doğuruyorsa ya da genel nitelikli ciddi bir konu teşkil ediyorsa, istemi kabul eder.
3. Kurul istemi kabul ederse, Büyük Daire bir hüküm ile davayı sonuçlandırır.

Madde 44
Kesin hükümler

1. Büyük Dairenin kararı kesindir.
2. Bir Dairenin kararı aşağıdaki durumlarda kesinleşir.
 - a) Taraflar davanın Büyük Daireye gönderilmesini istemediklerini beyan ederlerse veya;
 - b) Karardan üç ay içerisinde davanın Büyük Daireye gönderilmesi istenmezse veya;
 - c) Kurul 43. maddede öngörülen istemi reddederse.
3. Kesin karar yayınlanır.

Madde 45
Hükümlerin ve kararların gerekçeli olması

1. Hükümler, başvuruların kabul edilebilirliğine veya kabul edilemezliğine ilişkin kararlar gerekçelidir.
2. Hüküm, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.

Madde 46
Kararların bağlayıcılığı ve uygulanması

1. Yüksek Sözleşmeciler, taraf oldukları davalarda Mahkemenin kesinleşmiş kararlarına uymayı taahhüt ederler.
2. Mahkemenin kesinleşmiş kararı, kararın uygulanmasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesine gönderilir.

Madde 47
Görüş bildirme

1. Mahkeme, Bakanlar Komitesi'nin istemi üzerine, Sözleşme ve protokollarının yorumlanması ile ilgili hukuki meseleler üzerinde görüş bildirebilir.
2. Ancak, bu görüşler, ne Sözleşmenin 1. bölümünde ve protokollarında belirlenen hak ve özgürlüklerin içeriği veya kapsamı ile ilgili sorunlara, ne de Mahkeme veya Bakanlar Komitesi'nin Sözleşmede öngörülen bir başvuru sonucunda karara bağlamak durumunda kalabileceği diğer sorunlara ilişkin bulunabilir.
3. Bakanlar Komitesinin Mahkeme'den görüş bildirme talep etmek kararı Komiteye katılmak hakkına sahip temsilcilerin çoğunluğuyla alınır.

Madde 48
Mahkeme'nin görüş bildirme yetkisi

Bakanlar Komitesi tarafından yapılan talebin, 47. maddede belirtilen görüş bildirme yetkisine girip girmediğini Mahkeme kararlaştırır.

Madde 49
Bildirilen görüşün gerekçeli olması

1. Mahkemenin verdiği görüş gerekçelidir.
2. Mütalaa, tamamen veya kısmen yargıçların oybirliğini içermediği takdirde, her yargıç kendi ayrı görüşünü belirtmek hakkına sahiptir.
3. Mahkemenin mütalaaı Bakanlar Komitesi'ne bildirilir.

Madde 50
Mahkeme'nin masrafları

Mahkemenin masrafları, Avrupa Konseyi tarafından karşılanır.

Madde 51
Yargıçların ayrıcalık ve dokunulmazlıkları

Yargıçlar vazifelerinin ifasında Avrupa Konseyi Statüsünün 40. maddesinde ve bu madde uyarınca akdedilen anlaşmalarda öngörülen ayrıcalık ve dokunulmazlıklardan yararlanırlar.

BÖLÜM III

Çeşitli Hükümler

Madde 52
Genel Sekreter tarafından yapılan incelemeler

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin istemesi üzerine, bu Sözleşme'nin bütün hükümlerinin fiilen uygulanmasının kendi iç hukukunca nasıl sağlandığı konusunda açıklamalarda bulunur.

Madde 53
Tanınan insan haklarının korunması

Bu Sözleşme hükümlerinden hiçbiri, herhangi bir Yüksek Sözleşmeci Tarafın yasalarına ve onun taraf olduğu başka bir Sözleşmeye göre tanınabilecek insan haklarını ve temel özgürlüklerini sınırlayamaz, ya da onlara aykırı düşecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 54
Bakanlar Komitesi'nin yetkileri

Bu Sözleşme'nin hiçbir hükmü, Avrupa Konseyi Statüsü'nün Bakanlar Komitesi'ne tanıdığı yetkileri olumsuz yönde etkilemez.

Madde 55
Diğer çözüm yollarının dışlanması

Yüksek Sözleşmeciler Taraf, bu Sözleşme'nin yorum veya uygulamasından doğan bir anlaşmazlığı, başvuru yoluyla bu Sözleşmede öngörülenlerin dışında bir çözüme bağlamak hususunda aralarında mevcut anlaşma, sözleşme veya bildirimlerden, özel uzlaşma halleri dışında yararlanmaktan karşılıklı olarak vazgeçmeyi kabul ederler.

Madde 56
Ülkesel uygulama

1. Her devlet, onaylama sırasında veya daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne göndereceği bir bildirimle bu Sözleşme'nin, uluslararası ilişkilerinden sorumlu bulunduğu bütün ülkelere veya bunlardan herhangi birine, işbu maddenin 4. Fıkrası saklı kalmak kaydıyla, uygulanacağını beyan edebilir.
2. Sözleşme, bildirimde belirtilen ülke veya ülkelerde, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'nin bu bildirimini aldığı tarihten itibaren otuz gün sonra uygulamaya konur.
3. Bu Sözleşmenin hükümleri sözü geçen ülkelerde yerel şartlar dikkate alınarak uygulanır.
4. Bu maddenin birinci fıkrası uyarınca bildirimde bulunmuş olan her devlet, sonradan herhangi bir zamanda, bildiriminde belirtmiş olduğu ülke veya ülkelerdeki gerçek kişilerin, hükümet dışı kuruluşların veya kişi gruplarının başvuruları konusunda bu Sözleşme'nin 34. maddesine uygun olarak Mahkeme'nin yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 57
Çekinceler

1. Bu Sözleşme'nin imzası ve onaylama belgesinin sunulması sırasında her devlet, Sözleşme'nin belirli bir hükmü hakkında, o sırada kendi ülkesinde yürürlükte olan bir yasanın bu hükme uygun olmaması ölçüsünde bir çekince kaydı koyabilir. Bu madde genel nitelikte çekinceler konmasına izin vermez.
2. Bu maddeye uygun olarak konulacak her çekince, sözü edilen yasanın kısa bir açıklamasını içerir.

Madde 58
Feshi ihbar

1. Bir Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Sözleşme'yi ancak Sözleşme'ye taraf olduğu tarihten itibaren

geçecek beş yıllık bir süre sonunda ve Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne altı ay önceden haber verilecek bir ihbarla feshedebilir. Genel Sekreter bunu, diğer Yüksek Sözleşmeciler Tarafına bildirir.

2. Bu fesih işlemi, feshin geçerli sayıldığı tarihten önce işlenmiş ve yükümlülüklerin ihlali niteliğinde sayılabilecek olan bir fiil dolayısıyla, ilgili Yüksek Sözleşmeciler Tarafının bu Sözleşme'den doğan yükümlülüklerinden kurtulması sonucunu doğurmaz.
3. Aynı şartlarla, Avrupa Konseyi üyeliğinden çıkan her Yüksek Sözleşmeciler Taraf, bu Sözleşme'ye de taraf olmaktan çıkar.
4. Sözleşme, 56'ncı madde gereğince uygulanacağı beyan edilmiş olan ülkelerle ilgili olarak, yukarıdaki fıkraların hükümleri uyarınca feshedilebilir.

Madde 59 imza ve onay

1. Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Sözleşme onaylanacaktır. Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecektir.
2. Bu Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir.
3. Sözleşmeyi daha sonra onaylayacak olan imzacılar için Sözleşme, onaylama belgesinin verilmesinden itibaren yürürlüğe girecektir.
4. Avrupa Konseyi Genel Sekreteri, Sözleşmenin yürürlüğe girdiğini, Sözleşme'yi onaylayan Yüksek Sözleşmeciler Tarafının adlarını ve daha sonra gelecek olan onaylama belgelerinin verilişini bütün Avrupa Konseyi üyelerine bildirecektir.

Bu Sözleşme, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 4 Kasım 1950'de Roma'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 1. PROTOKOL

11. Protokol ile yeniden düzenlenen metin

20 Mart 1952'de Paris'te imzalanan bu protokol, 18 Mart 1954'de yürürlüğe girdi. Türkiye, protokolu 18 Mayıs 1954'de onayladı. (R.G. 19 Mart 1954-8662)

Bu protokolla, Sözleşmeye, "Mülkiyet hakkı", "Eğitim ve öğrenim hakkı" ve "Serbest seçim yapma hakkı" eklendi. Türkiye, protokolu onaylarken, eğitim ile ilgili 2. maddesine çekince koyarak, 430 sayılı Tevhidi Tedrisat Yasası kurallarının saklı tutulduğunu belirtti.

İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME'YE EK PROTOKOL Paris, 20.III.1952

11. Protokol ile değiştirilen ve yeniden düzenlenen metin

Bu Protokolü imza eden Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imza edilmiş bulunan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına ilişkin Sözleşmenin (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) birinci bölümünde belirtilenler dışında bazı hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almayı kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 **Mülkiyetin korunması**

Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Herhangi bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasada öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâlel getirmez.

Madde 2 **Eğitim hakkı**

Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz. Devlet, eğitim ve öğretim alanında yükleneceği görevlerin yerine getirilmesinde, ana ve babanın bu eğitim ve öğretimin kendi dini ve felsefi inançlarına göre yapılmasını sağlama haklarına saygı gösterir.

Madde 3 **Serbest seçim hakkı**

Yüksek Sözleşmeciler Taraf, yasama organının seçilmesinde halkın kanaatlerinin özgürce açıklanmasını sağlayacak şartlar içinde makul aralıklarla gizli oyla serbest seçimler yapmayı taahhüt ederler.

Madde 4 **Ülkesel uygulama**

Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Protokol'un imzası veya onaylanması sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğu ve sözü geçen bildirimde belirttiği ülkelerde bu Protokol hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağını taahhüt ettiğini açıklayabilir.

Yukarıdaki fıkra uyarınca bir bildirimde bulunmuş olan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, zaman zaman yapacağı yeni bildirimlerle daha önceki beyanlarının koşullarını değiştirebilir veya bu Protokol hükümlerinin bu tür herhangi bir ülkede uygulanmasına son verildiğini bildirebilir.

Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildirim, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yapılmış sayılır.

Madde 5 **Sözleşme ile bağlantılı**

Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Protokolün 1, 2, 3 ve 4. maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler

olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6 İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi Üyeleri'nin imzalarına açıktır. Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte veya ondan sonra onaylanacaktır. Protokol on onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Daha sonra onaylayan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

Onaylama belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilecek, o da onaylayan devletlerin adlarını bütün üyelerine bildirecektir.

Bu Protokol, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 20 Mart 1952'de Paris'te düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 4. PROTOKOL

11. Protokol ile yeniden düzenlenen metin

16 Eylül 1963'de Strasbourg'da imzalanan bu protokol, 2 Mayıs 1968'de yürürlüğe girdi. Türkiye, protokola 23 Şubat 1994 tarih ve 3975 sayılı yasayla katıldı.

Bu protokolla, Sözleşmeye, "Özel hukuk ilişkilerinden doğan yükümlülük nedeniyle kişi özgürlüğünü kısıtlama yasağı", "Serbest dolaşım ve yerleşme hakkı", "Vatandaşların sınırdışı edilmesi ve ülkeye girmelerinin engellenmesi yasağı", "yabancıların topluca sınırdışı edilmeleri yasağı" hakları eklendi.

İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞME İLE BU SÖZLEŞME'YE EK BİRİNCİ PROTOKOL'DA TANINMIŞ BULUNAN HAKLARDAN VE ÖZGÜRLÜKLERDEN BAŞKA HAK VE ÖZGÜRLÜKLER TANIYAN

**Protokol No: 4
Strasbourg, 16.IX.1963**

11. Protokol ile değiştirilen ve yeniden düzenlenen metin

Bu Protokol'un imzacıları, Avrupa Konseyi üyesi hükümetler,

Roma'da 4 Kasım 1950 tarihinde imza edilmiş bulunan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşmenin (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) birinci bölümünde ve 20 Mart 1952 tarihinde Paris'te imzalanmış olan Sözleşme'ye Ek Birinci Protokol'un 1'den 3'e kadarki maddelerinde tanınmış bulunanlardan başka bazı hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almayı

kararlaştırarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1
Borçtan dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılma yasağı

Hiç kimse, yalnızca akdi ilişkiden doğan bir yükümlülüğü yerine getirememiş olmasından dolayı özgürlüğünden yoksun bırakılamaz.

Madde 2
Serbest dolaşım özgürlüğü

1. Bir devletin ülkesi içinde usulüne uygun olarak bulunan herkes, orada serbestçe dolaşma ve ikametgahını seçebilme hakkına sahiptir.
2. Herkes, kendi ülkesi de dahil, herhangi bir ülkeyi terk etmekte serbesttir.
3. Bu haklar, ancak ulusal güvenlik, kamu emniyeti, kamu düzeninin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağılık ve ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için, demokratik bir toplumda, zorunlu tedbirler olarak ve yasayla öngörölmüş sınırlamalara tabi tutulabilir.
4. Bu maddenin 1. fıkrasında sayılan haklar, belli yerlerde, yasayla konmuş ve demokratik bir toplumda kamu yararının gerektirdiğı sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 3
Vatandaşların sınır dışı edilmeleri yasağı

1. Hiç kimse, tek başına ya da toplu olarak, uyruğı bulunduğu devletin ülkesinden sınır dışı edilemez.
2. Hiç kimse, uyruğı bulunduğu devletin ülkesine girme hakkından yoksun bırakılamaz.

Madde 4
Yabancıların topluca sınır dışı edilmeleri yasağı

Yabancıların toplu olarak sınır dışı edilmesi yasaktır.

Madde 5
Ülkesel uygulama

1. Her Yüksek Sözleşmeci Taraf, bu Protokol'un imzası veya onaylanması sırasında ya da daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle, uluslararası ilişkilerinden sorumlu olduğı ve sözü geçen bildirimde belirttiğı ülkelerde bu Protokol hükümlerinin ne ölçüde uygulanacağını taahhüt ettiğini açıklayabilir.
2. Yukarıdaki fıkra uyarınca bir bildirimde bulunmuş olan her Yüksek Sözleşmeci Taraf, zaman zaman yapacağı yeni bildirimlerle, daha önceki beyanlarının koşullarını değıştirebilir veya bu Protokol hükümlerinin bu tür herhangi bir ülkede uygulanmasına son verildiğini bildirebilir.
3. Bu madde uyarınca yapılmış olan bir bildirim, Sözleşme'nin 56. maddesinin 1. fıkrasına uygun olarak yapılmış sayılır.
4. Onaylama veya kabul sonucunda bu Protokol'un uygulan dışı herhangi bir devletin ülkesi ve bu madde uyarınca sözü geçen devlet tarafından yapılmış bildirimde göre bu Protokol'un uygulan dışı ülkelerin her biri, 2. ve 3. maddelerde sözü edilen devlet ülkesi deyimini bakımından ayrı ayrı ülkeler olarak kabul edilir.
5. Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her devlet, sonradan her zaman bu beyanın ilgi olduğı ülke veya ülkeler lehine, Mahkemenin, işbu Protokol'un 1.-4. maddelerinden herhangi birine ya da hepsine ilişkin olarak her gerçek kişiden, hükümet dışı her kuruluştan veya her kişi grubundan Sözleşmenin 34. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 62

Sözleşme ile bağlantılı

Yüksek Sözleşmeci Taraflar, bu Protokol'un 1'den 5'e kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşmenin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 7 İmza ve onay

1. Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi üyelerinin imzalarına açıktır. Bu Protokol, Sözleşme ile birlikte veya ondan sonra onaylanacaktır. Protokol beş onaylama belgesinin verilmesinden sonra yürürlüğe girecektir. Daha sonra onaylanan imzacı devletler bakımından Protokol, onaylama belgesinin verildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer.

2. Onaylama belgeleri, Avrupa Konseyi Genel Sekreterine verilecek, o da onaylayan devletlerin adlarını bütün üyelere bildirecektir. Bu Protokol, Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 20 Mart 1952'de Paris'te düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

Bu Protokol,
İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup,
Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 16 Eylül 1963'te Strasbourg'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 6. PROTOKOL

11. Protokol ile yeniden düzenlenen metin

28 Nisan 1983'de Strasbourg'da imzalanan bu protokol, 1 Mart 1985'de yürürlüğe girdi.

Türkiye, protokolu 15 Ocak 2003'de imzaladı. TBMM, Protokol'ün Uygun Bulunduğuna Dair Yasa Tasarısını 26 Haziran 2003'de kabul etti.

4913 sayılı "11 Nolu Protokol ile Değişik İnsan Haklarını ve Temel Özgürlükleri Koruma Avrupa Sözleşmesine Ölüm Cezasının Kaldırılmasına Dair Ek 6 Nolu Protokolün Onaylanmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun", 1 Temmuz 2003 tarihli (Sayı: 25155) Resmi Gazete'de yayımlandı.

Bu protokol ile "ölüm cezası" kaldırıldı.

İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞMEYE EK ÖLÜM CEZASININ KALDIRILMASINA DAİR

Protokol No: 6
Strasbourg, 28.IV.1983

11. Protokol ile değiştirilen ve yeniden düzenlenen metin

Roma'da 6 Kasım 1950'de imzalanan İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına ilişkin Sözleşme'yi (aşağıda "Sözleşme" diye anılmıştır) imzalayan Avrupa Konseyi üyesi devletler,

Avrupa Konseyi üyesi devletlerin birçoğunda yer alan gelişmelerin ölüm cezasının kaldırılması yolunda genel bir eğilimi ifade ettiğini göz önünde bulundurarak,

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1 **Ölüm cezasının kaldırılması**

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2 **Savaş zamanında ölüm cezası**

Bir devlet, yasalarında, savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan filler için ölüm cezasını öngörebilir; bu ceza, ancak yasanın belirlediği hallerde ve onun hükümlerine uygun olarak uygulanabilir. İlgili devlet, söz konusu yasanın bu duruma ilişkin hükümlerini Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne bildirir.

Madde 3 **Askıya alınma yasası**

Sözleşmenin 15. maddesine dayanılarak bu Protokol'un hükümleri ihlal edilemez.

Madde 4 **Çekince koyma yasağı**

Sözleşme'nin 57. maddesine dayanılarak bu Protokol'un hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 5 **Ülkesel uygulama**

1. Her devlet, imza sırasında veya onaylama, kabul ya da katılma belgesinin verilmesi sırasında, bu Protokol'un uygulanacağı ülkeyi veya ülkeleri belirleyebilir.
2. Her devlet, daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle belirteceği başka herhangi bir ülkenin bu Protokol'un uygulanma kapsamına alınmış olduğunu beyan edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından alınışını izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.
3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan her bildirim, Genel Sekreter'e gönderilecek bir ihbarla, bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak geri alınabilir. Geri alma, Genel Sekreter'in ihbarı alışıını izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 6 **Sözleşmeyle bağlantılı**

Taraf Devletler bu Protokol'un l'den 5'e kadar olan maddelerini Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul ederler ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 7

İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol, onaylama, kabul veya uygun bulmaya sunulacaktır. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet, aynı zamanda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'u onaylayamaz, kabul edemez veya uygun bulamaz. Onaylama, kabul veya uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 8 Yürürlüğe giriş

Bu Protokol, beş Avrupa Konseyi üyesi devletin 7. madde hükümleri uyarınca Protokol'la bağlanma husundaki rızalarını bildirdikleri tarihi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 9 Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri

- Her imzalamayı;
- Her onaylama, kabul veya uygun bulma belgesinin verilmesini;
- 5 ve 8. maddeler uyarınca bu Protokol'un her yürürlüğe giriş tarihini;
- Bu Protokol'a ilişkin başka her türlü işlem, ihbar veya bildirim;

Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol,
İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup,
Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı de-recede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 28 Nisan 1983'te Strasbourg'da düzenlenmiştir. Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 7. PROTOKOL

11. Protokol ile yeniden düzenlenen metin

22 Kasım 1984'de Strasbourg'da imzalanan bu protokol, 1 Kasım 1988'de yürürlüğe girdi. Protokol, Türkiye tarafından 19 Ekim 1992'de imzalandı, 23 Şubat 1994 gün ve 3975 sayılı yasa ile onaylanması uygun bulundu ve 9 Haziran 1994 tarihinde Bakanlar Kurulu'nca onaylandı.

Bu protokol ile "bir ülkede yasal olarak bulunan yabancıların keyfi surette sınır dışı edilmesi yasağı", "bir suçtan hüküm giyen kimsenin üst mahkemeye başvurma hakkı", "haksız hüküm giyen kişiye tazminat ödenmesi", "aynı suçtan dolayı yeniden yargılanma yasağı" ve "evlilikte eşlerin hak eşitliği" hakları getirildi.

**İNSAN HAKLARININ VE TEMEL ÖZGÜRLÜKLERİNİN
KORUNMASINA İLİŞKİN SÖZLEŞMEYE EK
Protokol No: 7
Strasbourg, 22.XI.1984**

11. Protokol ile değiştirilen ve yeniden dzenlenen metin

4 Kasım 1950 tarihinde Roma'da imzalanan İnsan Haklarını ve Ana Özgürlüklerini Koruma Sözleşmesi (bundan böyle "Sözleşme" diye anılmıştır) yoluyla belirli hak ve özgürlüklerin ortak güvenceye bağlanmasını sağlamak için daha ileri adımlar atmayı kararlaştıran burada imzası bulunan Avrupa Konseyi üyesi ülkeler;

Aşağıdaki hususlarda anlaşmışlardır:

Madde 1

Yabancıların sınır dışı edilmelerine ilişkin usulü güvenceler

1. Bir devlet ülkesinde kurallara uygun olarak ikamet eden bir yabancı, yasaya uygun şekilde verilmiş bir kararın uygulanması dışında sınır dışı edilemez ve
 - a. sınır dışı edilmesine karşı gerekçeleri öne sürebilmesine,
 - b. durumunu yeniden inceletmeye,
 - c. yukarıdaki amaçlarla, yetkili bir merci önünde veya bu merci tarafından tayin edilecek biri ya da binleri önünde temsil ettirmesine,izin verilecektir.
2. Sınır dışı edilmenin kamu düzeni yararı ya da ulusal güvenlik nedenleri ağısından gerektiği hallerde, bir yabancı, yukarıdaki 1. maddenin (a), (b) ve (c) bentlerinde öngörülen haklarını kullanmadan sınır dışı edilebilir.

Madde 2

Cezai konularda iki dereceli yargılanma hakkı

1. Bir mahkeme tarafından cezai bir suçtan mahkum edilen her kişi, mahkumiyet ya da ceza hükmünü daha yüksek bir mahkemeye yeniden inceletme hakkını haiz olacaktır. Bu hakkın kullanılması, kullanılabilme gerekçeleri de dahil olmak üzere, yasayla düzenlenir.
2. Bu hakkın kullanılması, yasada düzenlenmiş haliyle az önemli suçlar bakımından ya da ilgilinin birinci derece mahkemesi olanak en yüksek mahkemede yargılan dışı veya beraatini müteakip bunun temyiz edilmesi üzerine verilen mahkumiyet hallerinde istisnaya tabi tutulabilir.

Madde 3

Adli hata halinde tazminat hakkı

Bir kişinin, kesin bir kararla cezai bir suçtan mahkum edilmesi ve sonradan yeni veya yakın zamanda keşfedilmiş bir delilin kesinlikle yanlış bir adalet uygulaması olduğunu göstermesi veya kişinin affedilmesi nedeniyle cezai kararın iptal edilmesi halinde, bilinmeyen delilin açıklanmamış olmasının tamamen veya kısmen o kişiye atfedildiğinin ispatlandığı haller dışında, böyle bir mahkumiyet sonucunda cezaya maruz kalan kişi ilgili devletin yasası ve uygulamasına göre tazmin edilecektir.

Madde 4

Aynı suçtan iki kez yargılanmama ve cezalandırılmama hakkı

1. Hiç kimse bir devletin ceza yargılaması usulüne ve yasaya uygun olarak kesin bir hükümlle mahkum edildiği ya da beraat ettiği bir suçtan dolayı aynı devletin yargısal yetkisi altındaki yargılama usulleri çerçevesinde yeniden yargılanamaz veya mahkum edilemez.
2. Yukarıdaki fıkraya hükümleri, yeni veya yakın zamanda ortaya çıkarılan delillerin veya önceki muamelelerde davanın sonucunu etkileyebilecek esaslı bir kusurun varlığı durumunda, ilgili devletin ceza yargılaması usulü ve yasasına uygun olanak davanın yeniden ağılmasını

engellemez.

3. Sözleşmenin 15. maddesi çerçevesinde bu madde ile demiş olunan yükümlülükler aykırı hiçbir tedbir alınmaz.

Madde 5 **Eşler arasında eşitlik**

Eşler evlilikte, evlilik süresince ve evliliğin sona ermesi durumunda, kendi aralarında ve çocukları ile ilişkilerinde bir medeni haklar ve sorumluluklardan eşit şekilde yararlanırlar. Bu madde devletlerin çocuklar yararına gereken tedbirleri almalarını engellemez.

Madde 6 **Ülkesel uygulama**

1. Her devlet imzalama veya onay, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdi sırasında bu Protokol'un uygulanacağı toprak ya da toprakları belirtir ve bu toprak veya topraklara uygulayacağı işbu Protokol hükümlerini ne ölçüde yükümlendiğini ifade eder.
2. Her devlet daha sonraki herhangi bir tarihte Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne hitaben yapacağı bir beyanla, bu Protokol'un uygulanmasını beyanda belirtilen herhangi diğer bir toprağa da genişletebilir. Bu durumdaki bir toprak bakımından, Protokol, Genel Sekreter'in böyle bir beyanı olduğu tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitiğini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.
3. Yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan herhangi bir beyan, böyle bir beyanda belirtilen toprak açısından Genel Sekretere hitaben yapılan bir bildirim ile geri alınabilir veya değiştirilebilir. Geri alma veya değiştirme, bildirim Genel Sekreter'e tesliminden sonraki iki aylık sürenin bitimini izleyen aybaşıyla yürürlüğe girer.
4. Bu madde uyarınca yapılan beyan, Sözleşmenin 56. Maddesinin 1.fıkrası uygun olarak yapılmış sayılır.
5. Onaylama, kabul ya da uygun bulma işlemi sonucu bu Protokol'un uygulanacağı herhangi bir devlet toprağı ve bu madde uyarınca o devlet tarafından yapılan beyana binaen bu Protokol'un uygulanacağı topraklardan her biri, 1. maddede atıfta bulunulan anlamındaki bir devlet ülkesinden ayrı topraklar olarak mütalaa edilebilir.
6. Bu maddenin 1. ve 2. fıkraları uyarınca beyanda bulunan her devlet, sonradan her zaman bu beyanın ilgili olduğu ülke veya ülkeler lehine, Mahkemenin, işbu Protokol'un 1.-5. maddelerinden herhangi birine ya da hepsine ilişkin olarak her gerçek kişiden, hükümet dışı her kuruluştan veya her kişi grubundan Sözleşmenin 34. maddesi uyarınca başvuruları alma yetkisini kabul ettiğini beyan edebilir.

Madde 7 **Sözleşmeyle bağlantılı**

Taraf devletler, bu Protokol'un 1 ila 6. maddelerini Sözleşme'nin ek maddeleri olarak değerlendireceklerdir ve Sözleşme'nin tüm hükümleri buna göre uygulanacaktır.

Madde 8 **İmza ve onay**

Bu Protokol, Sözleşme'yi imza eden Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin imzasına açıktır. Bu Protokol onaylama, kabul ya da uygun bulma ile yürürlüğe girecektir. Avrupa Konseyi üyesi bir devlet aynı anda ya da daha önceden Sözleşme'yi onaylamadan bu Protokol'u onaylayamaz, kabul edemez ya da uygun bulamaz. Onay, kabul ya da uygun bulma belgeleri Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne tevdi edilecektir.

Madde 9 **Yürürlüğe giriş**

1. Bu Protokol, Avrupa Konseyi üyesi yedi devletin 8. madde hükümlerine uygun bir şekilde bu Protokol'a bağlı kalacaklarını ifade ettikleri tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bittiğini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

2. Herhangi bir üye devletin sonradan bu Protokol'a katılması durumunda, Protokol, o devlet açısından onaylama, kabul ya da uygun bulma belgesinin tevdi edildiği tarihten itibaren iki aylık bir sürenin bitişini izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girecektir.

Madde 10 Saklama işlevleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri:

- a) herhangi bir imzalamayı,
 - b) herhangi bir onay, kabul veya uygun bir şekilde bu Protokol'un yürürlük kazanacağı herhangi bir tarihi,
 - c) 6. ve 9. maddelere uygun bir şekilde bu Protokol'un yürürlük kazanacağı herhangi bir tarihi,
 - d) bu Protokol ile ilgili herhangi başka bir işlemi, bildiri ya da beyanı,
- Konsey üyesi devletlere bildirir.

Bu Protokol,
İmza yetkisini haiz kişilerce imzalanmış olup,
Avrupa Konseyi arşivlerinde saklanmak ve her iki metin de aynı derecede geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce tek bir nüsha halinde 22 Kasım 1984'te Strasburg'da düzenlenmiştir.
Genel Sekreter bunun tasdikli örneklerini imza eden bütün devletlere gönderecektir.

AVRUPA İNSAN HAKLARI SÖZLEŞMESİ 13. PROTOKOL

Türkiye, 13. Protokolü imzaladı...

9 Ocak 2004

Türkiye, idam cezasının barış zamanı dışında, savaş ve savaş tehlikesi halinde de kaldırılmasını öngören Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 13. protokolünü 9 Ocak 2004'de imzaladı.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi, 21 Şubat 2002 tarihinde, "AİHS'nin ölüm cezasının her koşulda kaldırılmasını düzenleyen 13 numaralı protokolü" nı kabul etti. 3 Mayıs 2002'de Vilnius'te Avrupa Konseyi üyesi ülkelerin imzasına açılan Protokol, yürürlüğe girmesi için gerekli olan asgari 10 ülkede onay sürecinin tamamlanması koşulunun yerine getirilmesiyle 1 Temmuz 2003'de yürürlüğe girdi.

Türkiye; Rusya, Ermenistan ve Azerbaycan ile birlikte, Avrupa Konseyi'nin, 13. protokole bugüne kadar imza atmayan üye ülkeleri arasında yer alıyordu.

Avrupa Konseyi nezdindeki daimi temsilci Büyükelçi Numan Hazar, Strasbourg'da düzenlenen törenle, protokole Türkiye adına imza attı.

Türkiye, AİHS'nin barış zamanında idam cezasının kaldırılmasını öngören 6. protokolünü, 15 Ocak 2003 tarihinde imzalamıştı. 26 Haziran 2003 tarih ve 4913 sayılı yasayla onaylanması uygun bulunan 6. Protokol, Bakanlar Kurulu'nun 17 Eylül 2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 2003/6069 sayılı kararıyla onaylanmıştı.

**İdam cezasının barış zamanı dışında, savaş ve savaş tehlikesi halinde de kaldırılmasını öngören 13. Protokol metni şöyle:
(9 Ocak 2004)**

**Ölüm cezasının her koşulda kaldırılmasını öngören,
Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlükleri Sözleşmesi'ne Ek
13 Nolu Protokol
(Vilnius - 3.5.2002)**

Aşağıda imzası bulunan Avrupa Konseyine üye devletler;

Hayat hakkının, demokratik toplumun temel değeri olduğunu ve ölüm cezasının kaldırılmasının, bu hakkın korunması ve tüm insanların doğuştan gelen onurunun bütünüyle tanınması için elzem olduğu inancıyla,

4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerinin Korunmasına İlişkin Sözleşme (bundan sonra "Sözleşme" olarak atıfta bulunulacaktır) tarafından garanti altına alınan hayat hakkının korunmasının daha da güçlendirilmesi isteğiyle,

28 Nisan 1983'te Strasburg'da imzalanan Ölüm Cezasının Kaldırılmasına ilişkin 6 nolu Protokol'ün, savaş veya yakın savaş tehlikesi zamanında işlenmiş olan fiiller için ölüm cezasını dışlamadığını kaydederek,

Ölüm cezasını tüm koşullarda ortadan kaldırmaya yönelik son adımların atılması kararlılığıyla,

Aşağıdaki konularda anlaşmışlardır:

Madde 1- Ölüm cezasının kaldırılması

Ölüm cezası kaldırılmıştır. Hiç kimse bu cezaya çarptırılamaz ve idam edilemez.

Madde 2- Tadil yasağı

Sözleşmenin 15. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleri hiçbir surette tadil edilemez.

Madde 3- Çekince koyma yasağı

Sözleşme'nin 57. maddesine dayanılarak bu Protokol'ün hükümleriyle ilgili hiçbir çekince konulamaz.

Madde 4- Yer bakımından uygulama

1. Her bir Devlet, imza anında veya onayladığına, benimsemediğine ya da kabul ettiğine ilişkin belgesini verirken, bu Protokol'ün uygulanacağı ülkeyi veya ülkeleri belirleyebilir.

2. Her bir devlet, daha sonra herhangi bir zamanda, Avrupa Konseyi Genel Sekreteri'ne yapacağı bir bildirimle belirteceği başka herhangi bir ülkenin bu Protokol'ün uygulanma kapsamına alınmış olduğunu beyan edebilir. Bu ülke bakımından Protokol, bildirim Genel Sekreter tarafından alınmasından itibaren geçecek üç ay aylık dönemi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

3. Bu bildirimde belirtilen ülkeyle ilgili olarak, yukarıdaki iki fıkra uyarınca yapılan her bildirim, Genel Sekreter'e gönderilecek bir ihbarla geri alınabilir ya da yeniden düzenlenebilir. Geri alma ya da yeniden düzenleme, Genel Sekreter'in ihbarı almasından itibaren geçecek üç ay aylık dönemi izleyen ayın ilk günü yürürlüğe girer.

Madde 5- Sözleşme ile bağlantı

Taraf Devletler arasında olduğu gibi, bu Protokol'ün 1'den 4'e kadar olan maddelerinin hükümleri, Sözleşme'ye ek maddeler olarak kabul edilir ve Sözleşme'nin bütün hükümleri buna göre uygulanır.

Madde 6- İmza ve onay

Bu Protokol, Sözleşme'yi imzalamış olan Avrupa Konseyi üyesi devletlerin imzalarına açıktır. Protokol'e katılım, onaylama, benimseme ya da kabullenme şartına tâbidir. Avrupa Konseyi üyesi bir Devlet, aynı anda veya daha önceden Sözleşme'yi onaylamadıkça, bu Protokol'ü onaylayamaz, benimseyemez ya da kabul edemez. Onaylama, benimseme veya kabullenme belgeleri Avrupa

Konseyi Genel Sekreteri'ne verilir.

Madde 7- Yürürlüğe Giriş

1. Bu Protokol, Avrupa Konseyi üyesi on devletin 6. madde hükümlerine uygun bir şekilde bu Protokol'e bağlı kalacaklarını beyan ettikleri tarihten sonra geçecek üç aylık dönemi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

2. Bu Protokol'e bağlı kalacağını sonradan beyan eden herhangi bir üye Devlet açısından bu Protokol, onaylama, benimseme ya da kabullenme belgesinin verilmesinden sonra geçecek üç aylık dönemi izleyen ayın birinci günü yürürlüğe girer.

Madde 8- Tevdi İşlemleri

Avrupa Konseyi Genel Sekreteri,

- a) her bir imzayı,
 - b) verilen her bir onay, benimseme ya da kabul belgesini,
 - c) 4 ve 7.maddeler uyarınca bu Protokole katılımın yürürlüğe girişi ile ilgili her bir tarihi,
 - d) bu Protokole ilişkin başka herhangi bir işlemi, ihbarı veya yazışmayı,
- Avrupa Konseyine üye tüm devletlere bildirir.

Bu Protokol imza yetkisine sahip kişilerce imzalanmıştır.

Avrupa Konseyi Arşivlerinde saklanmak ve her ikisi de eşit ölçüde geçerli olmak üzere Fransızca ve İngilizce düzenlenen bu metin tek bir nüsha olarak 3 Mayıs 2002 tarihinde Vilnius'ta düzenlenmiştir. Genel Sekreter, bu metnin tasdikli suretlerini Avrupa Konseyine üye devletlere gönderecektir.